

ко неутралног држања 1936–1937, до потенцијалног непријатеља од краја 1938. и како су немачки официри почели да мењају слику о снази југословенске војне силе посебно после маневара из 1935. и 1937. године. Ништа мање нису занимљиве ни последње две главе о одрживости југословенске политике оружане неутралности, утицају развоја ситуације на фронтима и политичко-економских односа са великим силама који су на крају довели до Априлског рата. Све наведено указује на то да је пред нама врло корисна научна монографија која ће привући пажњу не само војних историчара већ и оних који се интересују за различите аспекте југословенско-немачких односа и развоја југословенске државе у међуратном периоду.

Срђан МИЋИЋ

Др Драгомир Бонцић.
Сто година Завода за интелектуалну својину.
Београд: Завод за интелектуалну својину
Републике Србије, 2020, 215.

Будући да је српска револуција почела пре нешто више од два века, у историји српског народа установе које прославе век постојања припадају установама дугог трајања. Једна од таквих је и Завод за интелектуалну својину, који 2020. слави сто година постојања, а овај јубилеј је обележен и монографијом др Драгомира Бонцића, научног саветника Института за савремену историју. Материја је изложена хронолошки, од традиција наслеђених од Краљевине Србије, преко деценија Краљевине Југославије и Другог светског рата, до социјалистичког периода, рада у Србији и Црној Гори и обновљеној независној Србији.

Аутор књиге нас подсећа да је у Краљевини СХС 1920. основана Управа за заштиту индустријске својине, али да је далеко пре тога, 1883. године, Краљевина Србија у Паризу потписала Париску конвенцију, темељни документ за заштиту права индустријске својине. Овај орган је за сто година постојања осам пута мењао назив и државу, што је довољна илустрација садржајности и турбулентности века за нама. Бонцић детаљно описује правна документа којима је регулисана та тематика у међуратном периоду (Уредба о заштити индустријске својине из 1920, Закон о заштити индустријске својине из 1922). Представљене су надлежности (на пример давање, одузимање и поништавање права у вези са патентима) и организациона структура (Пријавни одсек за патенте, Пријавни одсек за узорке, моделе и жигове, Одбор за жалбе, Одбор за оспоравање, Касациони одбор и Књиговодство) Управе за заштиту индустријске својине. Аутор је посветио пажњу и персоналном саставу Управе, коју су чинили стални и привремене чланови. На челу институције седамнаест година је био др Јанко Шуман,

који је суштински био и њен оснивач. Говорећи детаљно о службеницима, Бонџић закључује да их је било недовољно, посебно стручних лица. Описан је и међународни аспект заштите индустријске својине у доба Краљевине Југославије, који се очитовао у приступању међународним уговорима, усаглашавању домаћег законодавства са међународним обавезама, учешћу у међународним конференцијама и др. Табеларним и графичким приказима представљени су резултати рада установе у доба Краљевине Југославије (одобрени патенти, жигови, узорци и модели).

Бонџић је описао и улогу коју је Управа за заштиту индустријске својине имала у српској администрацији под окупацијом у Другом светском рату. У том периоду било је пријављено више од хиљаду патената.

Посебну целину представља период од 1945. до 1992. године. Најпре је описан рад Управе за проналазаштво, која је била централни орган за заштиту проналазака и деловала у оквиру Савезне планске комисије. Формирана је 1948. и од 1949. преузела задатке бивше Управе за заштиту индустријске својине. У складу са друштвеним променама, током педесетих и шездесетих година послови су прешли у надлежност Савезног уреда за патенте (1953–1956) и Управе за патенте (1956–1967). Аутор пише о повећавању обима послова, законском оквиру рада, међународној сарадњи и билатералним везама. Институција је најдуже носила назив Свезни завод за патенте (1967–1992). У том периоду је Југославија приступила Светској организацији за заштиту интелектуалне својине, формираној уместо ранијег Међународног бироа за заштиту интелектуалне својине. Уз стандардне послове којима се институција бавила, истакнут је значај рада на друштвеним акцијама чији је циљ било пропагирање и подстицање научног и технолошког развитака, проналазаштва и иновација (1975. је проглашена годином технолошких иновација и заштите права индустријске својине у Југославији). Бонџић је детаљно анализирао број и структуру поднетих патената, жигова, модела и узорака у тим годинама. Пропорционално броју становника, највећи број пријава је стизао из Словеније, затим Хрватске и Србије.

Са распадом СФРЈ и променом државног оквира наступиле су нове промене у раду институције. Савезни завод за патенте је делио судбину државе (Савезна Република Југославија) у тешким годинама санкција. И у тешким околностима обављао је послове из свог делокруга (управни послови који се односе на заштиту проналазака и знакова разликовања; информационо-документациони послови на прикупљању, сређивању и стављању на увид патентне документације заинтересованим субјектима и друге форме дисеминације информација из области индустријске својине; послови међународне сарадње са одговарајућим државним институцијама других земаља и међународним организацијама; послови који се односе на припреме, закључивање и извршавање међународних уговора из области индустријске својине). Међутим, све активности Завода биле су смањене и ометене тешком политичком и економском ситуацијом и санкцијама. Обим активности и број захтева за претраживање патентне документације био је знатно смањен, а међународна сарадња сужена. Стање је побољшано након попуштања санкција 1996. Ипак, и у најтежим годинама, Завод није обуставио активност. Организовани су семинари, саветовања, обуке, трибине,

предавања итд. Улаган је посебан труд да се, упркос ситуацији, делује у јавности и подстиче развој научног и технолошког стваралаштва и проналазаштва. Тако је 1993. проглашена „Годином Николе Тесле“, поводом 50 година од његове смрти, а Завод је учествовао у организацији и спровођењу разноврсних активности (свечана академија, научни скуп, изложба, трибине, предавања, додела награда и др.). Од 1994. промењен је назив, али не и делокруг рада институције – постао је Савезни завод за интелектуалну својину. После 2000. међународна активност је интензивирана. Након деценије изопштења, Југославија и њен завод су поново постали пуноправни члан међународне заједнице.

Обновом државне самосталности Србије 2006. године, Завод за интелектуалну својину је наставио да ради као управна организација Републике Србије. Од 2006. радио је као посебна организација, финансирана средствима буџета Републике Србије и сопственим приходима оствареним од административних такси, међународних аранжмана и на основу Споразума о сарадњи и проширењу са Европском патентном организацијом из 2004. Бонџић је најновији период у раду установе представио анализом његове организационе структуре, података о запосленима (2006. било их је 100, а 2008. године 111), домаћег законодавства којим је регулисан његов рад, међународне сарадње и др.

Рад на писању монографије посвећене одређеној установи није методолошки лак задатак. По правилу је потребно обухватити велики хронолошки оквир, обавити истраживање у више архива и трагати за корисним подацима у разуђеним и разноврсним архивским фондovima. Колега Бонџић је тај задатак урадио веома успешно. Монографија је написана концизно, добро је структурирана, промене у раду институције су стављене у историјски контекст времена у коме су се дешавале, књига је богато илустрована фотографијама, табелама и графиконима. Тиме је и историјска наука обележила на достојан начин вредан јубилеј једне од значајних националних институција.

Слободан СЕЛИНИЋ

Veljko Vujačić. *Nacionalizam, mit i država u Rusiji i Srbiji: dublji uzroci raspada Sovjetskog Saveza i Jugoslavije.* Beograd: Clio, 2019, 392.

Завршетак Хладног рата и окончање биполарне поделе света са собом су донели и нестанак две вишенационалне државе, Совјетског Савеза и Југославије, у којима су током неколико деценија чврсто владали комунистички режими са сличним етнофедералистичким системом државне организације, успостављеним најпре ради онемогућавања хегемоније до-